

Lausunto

Julkinen sektori / Jokikallas

23.5.2022

Sisäministeriö

Viite Lausuntopyyntö 10.5.2022 VN/8021/2022, VN/8021/2022-SM-3

Asia **HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI ULKOMAALAISLAIN MUUTTAMISESTA**

Sisäministeriö on pyytänyt 10.5.2022 lausuntoa (VN/8021/2022, VN/8021/2022-SM-3) hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta.

Hallituksen esityksellä mahdollistettaisiin EU:n turvapaikkamenettelydirektiivin (2013/32/EU) mukaisen rajamenettelyn käyttöönotto ja soveltaminen Suomessa.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Valtion henkilöstöä edustavilta pääsopijajärjestöiltä ei lausuntoa ole erikseen pyydetty. Koska rajamenettelyllä on vaikutuksia Maahanmuuttovirastoon, on Ammattiliitto Pro tutustunut hallituksen esitysluonnokseen ja toteaa siitä lausuntonaan seuraavaa:

Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan nopean rajamenettelyn käyttöönottoa turvapaikkahakemusten käsittelyssä ulkorajalla, kauttakulkualueella tai näiden läheisyydessä niin, etteivät hakijat voisi liikkua vapaasti Suomen alueella tai edelleen muihin EU-maihin. Rajamenettelyä voitaisiin soveltaa, jos kansainvälistä suojelua koskeva hakemus olisi tehty ulkorajan rajanylityspisteellä tai luvattoman ulkorajan ylityksen yhteydessä ja se voitaisiin ulkomaalaislain 103 §:n nojalla jättää tutkimatta tai 104 §:n nojalla ratkaista nopeutetussa menettelyssä. Ilman huoltajaa olevien alaikäisten sekä erityisiä menettelyllisiä takeita tarvitsevien hakijoiden osalta rajamenettelyn soveltamiseen ehdotetaan rajoituksia.

Maahanmuuttovirasto määrittäisi soveltuvan menettelyn ja tekisi ratkaisun hakemukseen neljän viikon kuluessa sen jättämisestä. Kaikkien turvapaikkapuhuttelujen järjestäminen mahdollistettaisiin teknisin apuvälinein etäyhteydellä, jossa osallistujilla on puhe- ja näköyhteys keskenään.

Vaikka hakijaa ei rajamenettelyssä päästetä vielä maahan, on hän laillisesti Suomessa, jolloin maasta poistaminen ei ole mahdollista ennen kuin maastapoistamispäätös on täytäntöönpanokelpoinen. Rajamenettelyssä poikettaisiin ulkomaalaislain 40 §:n 3 momentin mukaisesta ulkomaalaisen laillisen oleskelun määritelmästä ja 41 §:ssä säädetystä maassa laillisesti oleskelevan ulkomaalaisen oikeudesta liikkua maassa ja valita asuinpaikkansa. Hakijalla olisi velvollisuus oleskella hänelle osoitetun vastaanottokeskuksen alueella. Vastaanottodirektiivin 7 artiklan 2 kohdan perusteella jäsenvaltio voi päättää hakijan asuinpaikasta yleisen edun, yleisen järjestyksen tai tarvittaessa kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen sujuvan käsittelyn perusteella. Vastaanottokeskuksen johtaja voisi Maahanmuuttovirastoa kuultuaan myöntää hakijalle luvan poistua tilapäisesti vastaanottokeskuksen alueelta painavan henkilökohtaisen syyn vuoksi.

Lausunto

Julkinen sektori / Jokikallas

23.5.2022

Hakija majoittuisi vastaanottokeskuksen palveluihin. Vastaanottokeskuksen alue voitaisiin tarvittaessa aidata tai muulla tavoin merkitä sen varmistamiseksi, ettei väärinymmärryksestä johtuvia tahattomia poistumisia tapahdu. Erotuksena säilöönottoyksiköstä poistumista ei kuitenkaan olisi estetty.

Hakija voitaisiin uusien ulkomaalaislakiin kirjattavien edellytysten täytyessä ottaa rajamenettelyn ajaksi myös säilöön, jotta rajamenettelyn soveltaminen ja hakemuksen perusteiden tutkiminen voitaisiin turvata.

Rajamenettelyä ei sovellettaisi, jos erityisiä menettelyllisiä takeita tarvitsevien hakijoiden tarvitsemää tukea ei rajamenettelyssä pystyttäisi antamaan.

Rajamenettelyä ei voitaisi soveltaa tai sen soveltamista jatkaa, jos edellytykset eivät täyty. Näin tapahtuisi, jos kävisi ilmi, ettei hakemusta voitaisi jättää tutkimatta tai tutkia nopeutetussa menettelyssä. Samoin tilanteissa, joissa Maahanmuuttovirasto ei tee päätöstä neljän viikon määräajassa tai erityisiä menettelyllisiä takeita tarvitseville hakijoille ei pystytä antamaan tarvittavaa tukea. Näissä tilanteissa hakemus käsiteltäisiin normaalissa turvapaikkamenettelyssä.

Hakijan oikeusturvan varmistamiseksi rajamenettelyllä olisi tarkkarajaisesti säädetty päättymisaika, johon hakijan velvollisuus oleskella hänelle osoitetun vastaanottokeskuksen alueella päättyisi. Rajamenettely päättyisi, jos Maahanmuuttoviraston päätöstä ei anneta tiedoksi seitsemän päivän kuluessa siitä, kun päätös on tehty. Rajamenettely päättyisi myös, jos hallinto-oikeus kieltää käännyttämistä koskevan päätöksen täytäntöönpanon tai 14 päivän kuluttua siitä, kun käännyttämistä koskeva päätös on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi, jos hallinto-oikeus ei ole kieltänyt päätöksen täytäntöönpanoa.

Pro pitää EU:n turvapaikkamenettelydirektiivin (2013/32/EU) mukaisen rajamenettelyn mahdollistamista Suomessa perusteltuna. Pro kuitenkin korostaa, että hyvän turvapaikkamenettelyn periaatteista on rajamenettelyssä pidettävä tinkimättä kiinni, kuten hallituksen esityksen vaikutusten arvioinnissa sivulla 27 todetaan.

Vaikutukset

Pro tarkastelee hallituksen esityksen vaikutuksia erityisesti Maahanmuuttoviraston henkilöstöresurssien riittävyyden kannalta.

Hallituksen esityksessä ennakoidaan rajamenettelyn soveltuvan normaalissa turvapaikanhakijatilanteessa muutamiiin kymmeneen hakijoihin vuodessa ja korkeintaan 100–200 hakijaan vuodessa (s. 24). Maahanmuuttovirasto arvioi, että se kykenee mm. asiakasetäpuhuttelujen mahdollistamisella ja muilla sisäisillä järjestelyillä aloittamaan päätöksenteon rajamenettelyssä ja pysymään asetettavassa neljän viikon määräajassa (s. 24).

Ensivaiheessa Maahanmuuttovirasto ohjaisi hakijat Joutsenon vastaanottokeskukseen, jonka majoitusrakennuksen kulunvalvonnan investoinnit vaativat noin 100 000 euroa (s. 24). Rajamenettelyn käyttöönoton vaatiman hakemusten seulontamenettelyn automatisointiin tehtävät muutokset UMA-järjestelmään aiheuttavat alustavan arvion mukaan noin 100 000 euron kustannukset (s. 25).

Luvatta vastaanottokeskuksen alueelta poistunut otettaisiin säilöön. Määrän arvioidaan olevan niin vähäinen, ettei säilöönnotolle synny lisäkustannuksia (s. 25).

Lausunto

Julkinen sektori / Jokikallas

23.5.2022

Rajamenettelyn käyttöönotolla ei olisi vaikutusta viranomaisten toimivaltaan, tehtäviin tai viranomaisten välisiin suhteisiin. Se ei vaikuttaisi hakemuskäyttöön, oikeusturvan tarpeeseen tai muutoksenhakutuomioistuimiin (s. 25).

Vaikka muutoksen arvioidaan olevan normaalissa turvapaikkahakijatilanteessa toteutettavissa pääosin kustannusneutraalisti ja nykyisillä voimavaroilla, korostaa Pro vaikutusten seurannan merkitystä, varautumista ja nopeaa reagoitakykyä muuttuvissa tilanteissa (esim. laajamittainen maahantulo).

Alkuvaiheessa hakijat ohjattaisiin Joutsenon vastaanottokeskukseen. Tarpeen tullen vastaanottokeskus voisi kuitenkin sijaita missä tahansa ulkorajalla tai ulkorajan läheisyydessä, ja hakija siirrettäisiin vastaanottokeskukseen hakemuksen jättämisen jälkeen riippumatta siitä, missä ulkorajan kohdassa se alun perin tehtiin. Vastaanoton järjestämistä ei rajoitettaisi vain valtion tai kuntien ylläpitämiin vastaanottokeskuksiin, vaan vastaanoton järjestäminen olisi mahdollista myös yksityisen yhteisön ylläpitämässä vastaanottokeskuksessa. **Pro toteaa, että yksityisten ylläpitämien vastaanottokeskusten toiminnassa havaittiin vuoden 2015 laajamittaisen maahantulon yhteydessä puutteita. Pro korostaa, että Maahanmuuttovirastolla on oltava kaikissa tilanteissa uskottavat resurssit ohjata, suunnitella ja valvoa vastaanottoa.**

Pro toteaa, että Joutsenon henkilöstöresurssit ovat olleet jo pitkään ääriarvoilla. Uudet tehtävät lisäävät ohjaajien työpainetta, jota mm. hakijoiden liikkumisvapauden rajoittaminen tuo tullessaan. Myös hakijan mukana mahdollisesti olevien alaikäisten lasten olosuhteiden järjestelyt vaativat ohjaajien erityishuomiota. Resurssien riittävyttä on alusta saakka seurattava tarkoin ja tarvittaessa reagoitava nopeasti lisäresurssein.

Muut huomiot

Prolla ei ole hallituksen esitykseen muuta kommentoitavaa.

Niko Simola
Johtaja

Sari Jokikallas
Sopimusala-asiainjohtaja